

criptio. — Insuper res pupillaris præscribi non potest, l. *Bonæ fidei*, juncta Glossa vers. *Pupilli. ff. de Acquirend. rerum domin.* Siquidem contra statem pupillarem non currit præscriptio, l. *Sicut in rem. c. de Præscription. triginta vel quadraginta annorum.*

45. *Nequit præscribi fundus dotalis.* — Item nequit præscribi fundus dotalis: quia nec alienari potest, l. *Fundus. ff. de Fundo dotali.* Tacentur nonnullæ aliæ res, quæ præscribi non possunt, vel saltem non præscribuntur tempore ordinario; de quibus fuse agit Glossa fin. c. *Cum non liceat.* 12, h. t.; Hostiensis in *Summa* h. t., n. 4. et 5. et alii.

46. *Ubi a lege, aut canone prohibetur alienatio alicujus rei, etiam intelligitur prohibita ipsius usucapio, juxta Glossam. Alienationis verbum etiam usucapionem continet.* — Addit Glossa in l. *Ubi lex inhibet. Nihil prodest*, juncta Glossa marginal. *ibid. ff. de Usucapion.* quod ubicumque a lege communi, seu municipali, aut a canone prohibetur alienatio alicujus rei, etiam intelligatur prohibita ipsius usucapio. Et hanc Glossam approbat Bartolus *ibidem*, asserens eam tota die allegari. Concordat Glossa 1. in l. *Alienationis. ff. de Verb. signif.* Quia enim hic dicitur: « Alienationis verbum, etiam usucapionem continet: » hinc prohibita alienatione, hoc ipso saltem tacite censetur prohibita usucapio: ut cit. l. *Fundus. ff. de Fundo dotali.* et l. *Bonæ fidei, ff. de Acquirend. rerum domin.*

47. *Regula illa Glossæ non procedit universaliter.* — Verum, ut notat Abbas c. *Cum non liceat.* n. 7. et seqq. h. t.; Angelus vers. *Præscriptio*, n. 22; Pirhing h. t. n. 33. et seqq. et alii, dicta regula non procedit universaliter: nam multa prohibentur alienari, quæ tamen possunt præscribi. Sic quippe res Ecclesiæ immobiles prohibentur alienari, toto tit. *de Rebus. Eccles. non alienand.* et tamen possunt præscribi, c. *Illud autem*, 8. et c. *Quia indicante*, 8. h. t. Similiter res dotalis prohibetur alienari, cit. l. *Si Fundus. ff. de Fundo dotali*: potest tamen præscribi, si jam antea fuit inchoata præscriptio, priusquam esset res dotalis, l. *Si fundum. ff. eod. cum similibus.*

48. *Et quando procedat, nec ne?* — Distinguendum proinde est cum doctoribus proxime citatis. Quia aut lex prohibet alienationem, eo quod res illa non sit in commercio hominum, nec ejus possessio haberi possit; ut res sacræ, et publicæ, quæ a laicis, vel privatis possideri non possunt: et sic non valet

præscriptio ullo tempore; nam « sine possessione præscriptio non procedit, » juxta reg. 3. jur. in 6. Aut lex prohibet simpliciter alienationem favore ipsius rei (prout contingit in fundo dotali, in fidei commisso, et similibus) et sic præscriptio non potest inchoari: si vero jam antea fuerat inchoata præscriptio, priusquam fundus, v. g. datus est in dotem, aut hujusmodi; tunc non impeditur, neque interrumpitur præscriptio, quominus tempore ordinario compleatur, cit. l. *Si fundum. ff. de Fundo dotali.* Aut lex prohibet alienationem non simpliciter, sed ne fiat sine certa solemnitate; ut fit in rebus Ecclesiæ, ac nonnullis aliis: et tunc data bona fide, et excluso errore juris, procedit præscriptio, dummodo concurrant alia requisita ad præscriptionem. Abbas cit. c. *Cum non liceat.* n. 8. et 9: Angelus ubi supra, istud exemplificantes in casu, quo quis bona fide emit rem a minore, quem putabat esse majorem, vel rem acquisivit a prælato Ecclesiæ, sed putabat capitulum legitime consensisse, quod tamen non consenserat: tunc enim non intervenisset error juris, sed duntaxat error facti qui potest excusare, juxta reg. 13. jur. in 6. Secus, si intervenisset error juris; puta credendo, quod prælatus posset alienare sine suo capitulo, et minor sine decreto. Glossa cap. II. vers. *Non post multum. De his, quæ fiunt a prælat.* Abbas, et Angelus, ubi supra: et concordat textus in cap. 1. *de Rebus Eccles. non alienand.* in 6. cum similibus.

49. *Subditi an possint præscribere exemptionem ab obedientia superioris, vel contra visitationem, et procuracionem ratione ejus debitam.* — Quæritur III. Utrum subditi possint præscribere exemptionem ab obedientia superioris; aut præscribere contra visitationem, et procuracionem ratione visitationis debitam? Resp. I. Celebris est hæc quæstio, et satis inter doctores agitata, ob textus juris prima fronte inter se pugnantes. Et quidem

50. *Ponitur fundamentum sententiæ negativæ.* — Sententia negativa, videlicet, subditum non posse præscribere obedientiam contra superiorem, videtur clare decisa in c. *Cum non liceat.* 12. h. t. Ubi proinde *Summarium*, Jo. Andreas, Abbas Panormitanus, Barbosa, et alii, communiter sic habent: « Subditus non præscribit obedientiam contra prælatum. » Ratio hujus adducitur in textu *ibid.* illis ponderosis verbis: « Cum non liceat a capite membra recedere. »

51. *Ponitur fundamentum sententiæ negativæ. Per procuracionem ratione visitationis debitam quid intelligatur.* — Id ipsam de visitatione, et procuracione ratione visitationis debita (per « procuracionem » istam intelligendo moderatas impensas, quæ pro recenti victa, atque sustentatione, debentur prælatis tempore visitationis, cum secundum Apost. I. *Corinth. ix, 7. Nemo cogatur suis stipendiis militare*) videtur clare decisa c. *Cum ex officii.* 16. h. t. Accedit ratio, quia præscribere contra visitationem et præscribere contra obedientiam; ut notat Glossa *ibid.* vers. *Visitationem*: atqui contra obedientiam præscribi nequit, cit. c. *Cum non liceat.* h. t. Procuratio autem est accessoria ad visitationem, estque omni jure debita visitatoribus, juxta sanctum Apostolum loc. cit. cum concordantiis: unde pariter contra procuracionem nequit procedere præscriptio.

52. *Sententiam affirmativam videntur convincere aliqui textus juris.* — Affirmativam econtra sententiam, videlicet contra talia procedere præscriptionem, videntur convincere alii textus juris. Imprimis enim, quod omnia jura episcopalia possint præscribi per inferiorem episcopo, v. g. per Abbatem; textus clarus est in c. *Auditis.* 15, et c. *Cum olim.* 18, h. t., et alibi: atqui inter jura episcopalia expresse connumeratur obedientia, visitatio, et procuratio, c. *Conquerente.* 16. *de Offic. Ordinari.* ergo et hæc præscribi poterunt. Accedit, quod in c. *Cum olim.* § *Quia vero.* 14, *de Privileg.* et c. *Cum personæ.* eod. in 6. expresse dicatur, posse libertatem, seu exemptionem a jurisdictione, et subjectione episcopi, et consequenter ab ejus obedientia et visitatione, præscribi. Insuper in c. *De quarta.* 4. h. t. cum concordantiis admittitur præscriptio exemptionis a solvenda quarta decimarum, ac funeralium, ac hujusmodi. Igitur pro concordia horum textuum,

53. *Nemo potest præscribere contra obedientiam et visitationem extinctive, bene tamen translative. Idque declaratur.* — Resp. II. Etsi nemo præscribere possit contra obedientiam, et visitationem extinctive: ita videlicet, ut obtineat omnimodam et absolutam exemptionem respectu omnium superiorum ecclesiasticorum, atque a nullo eorum visitari valeat: nihilominus visitatio, et obedientia superioribus debita, potest præscribi translative: ita nimirum, ut alteri, quam episcopo (puta, prælato regulari, aut alii prælato, vel

saltem immediate summo pontifici) debeatur obedientia, et competat visitatio. Ita innuit Abbas c. *Cum non liceat.* 17. h. t. atque professore tit. III. Barbosa part. III. *de Offic. ei potest episcop.* allegat. 128. n. 3. et 5. ac seqq. et allegat. 129. n. 8. et 9. ac seqq. citans alios; Pirhing. h. t., n. 22; Engel n. 7. et alii. Prima pars convincitur per textus n. 50. et 51. allatos; simulque ex eo, quia ad minus talis jure divino manebit subjectus summo pontifici, utpote capiti visibili totius Ecclesiæ, Christianique in terris vicario. Accedit, quod monstrosum sit corpus acephalum, hoc est, sine capite: tale autem daretur, si posset præscribi obedientia extinctive, seu respectu omnium; ergo. Altera vero pars suadetur per textus n. præced. citatos, qui hac ratione bene cum prioribus concordantur, dicendo, quod quidem contra obedientiam possit aliquis subditus præscribere translative, non vero extinctive.

54. *Alia responsio et juris concordia refertur.* — Vel posteris dicere, in tali casu non subditum ipsum præscribere contra obedientiam prælati (« cum non liceat a capite membro recedere, » juxta textum in cit. c. *Cum non liceat.* h. t.) sed potius alterum superiorem, cui subditus ille sese voluntarie subjecit, ejusque visitationem admisit, præscribere contra priorem prælatum ipsius, per tempus ad præscriptionem sufficiens non reclamantem. Atque hanc posteriorem responsionem, seu concordantiam textuum juris supra allegatorum, approbat Glossa c. *Cum olim.* 14. §. *Præscripsisset. de Privileg.* et Barbosa cit. allegat. 128, n. 14 et 15. allegans alios. Atque hæc posterior responsio suadetur ex c. *Cum ex officii.* 16. h. t. ubi dicitur: « Cum contra procuracionem præscribi nequiverit, nec contra visitationem ipsam, etsi alius contra eum præscribere posset utramque. » Quamquam ad hoc, ut quis dicatur per præscriptionem immediate subjectus Ecclesiæ romanæ, atque ab episcopi jurisdictione exemptus, requiratur, quod ab Ecclesia romana (idem servata proportione dicendum de alio prælato) habitus fuerit, atque tractatus tanquam immediatus subditus, non autem solummodo ut subditus quoad subjectionem universalem, quam habent omnes Christi fideles erga sanctam romanam Ecclesiam, veluti matrem et magistram omnium Ecclesiarum.

55. *Subditus manens subditus nequit in totum præscribere exemptionem a reverentia*

episcopo debita, bene tamen ex parte. — Resp. III. Insuper subditus manens subditus, (id est, quam diu se gerit, et recognoscit pro subdito) nequit in totum præscribere exceptionem a reverentia episcopo debita: eam tamen potest præscribere in parte; puta, ut prælatus inferior in sua parochia præcedat episcopum, prout exemplificat Barbosa cit. allegat. 128. n. 7, allegans alios. Et hac ratione admittitur quoque præscriptio exemptionis de non solvendis episcopo funeralibus, aut quarta decimarum, c. *De quarta*. 4. h. t. et alibi: siquidem talis præscriptio procedit solum ex parte: non autem subtrahit episcopo totum jus episcopale, aut omnem reverentiam, et subjectionem eidem debitam.

56. *Abbas exemptus potest præscribere contra episcopum certam parochiam.* — Ex dictis inferitur cum Abbate, c. *Cum non liceat*. n. 17. h. t. et Barbosa cit. allegat. 128, n. 9. et aliis, quod abbas exemptus possit præscribere contra episcopum certam parochiam: ita videlicet, ut non amplius ista subsit episcopo, sed abbati exempto, qui a tempore immemoriali per suos monachos exercuit curam animarum respectu illius parochiæ, et nunquam ab episcopo curam recepit, neque visitatus fuit. De quo plura citatus Abbas, solvens contraria.

§ III.

DE BONA FIDE AD PRÆSCRIPTIONEM REQUISITA.

57. *Bona fides in proposito, quid? Ea in foro externo præsumitur, nisi probetur contrarium.* — Quæritur I. An, et quo tempore bona fides requiratur ad præscriptionem? Ubi prænotandum, quod « bona fides » in proposito aliud non sit, quam proba existimatio, sive credulitas, qua quis prudenter sibi persuadet, rem, quam possidet, esse suam. Et additur, « prudenter: » quia si ex ignorantia crassa et affectata, seu ex inordinata cupiditate habendi, persuasio illa procedat, non erit bona fides, juxta illud *Psalm.*, xxxv. 4. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Hinc Glossa c. *Si diligenti*. §. *Bonæ fidei*. h. t. inquit: « Bona fides intelligitur, cum aliquis credit, tradenter esse dominum: vel habere jus distrahendi, licet erret in facto, » I. *Bonæ fidei emptor*. ff. *de Verbor. signif.* Et talis bona fides in foro externo semper præsumitur, nisi probetur contrarium; prout subjungit Glossa loc. cit. istud probans ex

1. *Verius*. ff. *de Probat.* juncta reg. 47. in 6. quæ ait: « Præsumitur ignorantia (facti alieni, puta, injustæ possessionis alterius) ubi scientia non probatur. » Quo prænotato

58. *Ad legitimam præscriptionem omnino requiritur bona fides.* — Resp. I. Ad legitimam præscriptionem omnino requiritur bona fides: adeo, ut nec in foro canonico, nec civili, valeat præscriptio cum mala fide. Ita Abbas cap. ult. in *Summario*. h. t. ac theolog. et canonistæ communiter. Conclusio hæc clare habetur decisa c. *Vigilanti*. 5. h. t. et cap. ult. eod. Ibi in concilio generali (hoc est Lateranensi, celebrato sub Innocentio III) sic decisum refertur: « Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali judicio diffinimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica quam civilis, » etc. Hinc in reg. 2. jur. in 6. absolute dicitur: « Malæ fidei possessor ullo tempore non præscribit. » Unde consequens est, nullam præscriptionem cum mala fide procedere, quantoque tempore, puta, centum vel mille annis, possessio rei alienæ scienter continuata fuerit: quinimo tanto graviora sunt peccata talis injustæ detentionis rei alienæ, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, cap. ult. *de Consuetud.*

59. *Et quidem toto illo tempore, quo currit præscriptio.* — Resp. II. Ad completam præscriptionem requiritur bona fides toto illo tempore, quo currit præscriptio. Ita communis theologorum, et canonistarum; atque habetur decisum in eodem concilio generali, relato in cap. ult. h. t. Ubi post verba proxime allegata, subjungitur: « Cum generaliter sit omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat notitiam alienæ. » Hæc ibi.

60. *Secus ubi præscriptionem jam completam supervenit notitia rei alienæ.* — Secus est dicendum, ubi post completam bona fide præscriptionem primum supervenit notitia rei alienæ: quia cum talis jure præscriptionis jam legitime fuerit adeptus dominium rei alienæ, juxta dicta n. 21. et seqq. hoc ipso non censetur esse malæ fidei possessor; neque rem illam amplius restituere tenetur. Glossa fin. cit.; cap. ult., h. t. et alia Glossa c. *Vigilanti*. §. *Noverit*. eod. communiter recepta.

61. *Spectato jure civili olim, ad præscrip-*

tionem sufficiebat sola fides ab initio, etc. *Leges illæ fuerunt correctæ de jure canonico, seu per concilium generale, et cur?* — Fatendum quidem est, quod spectato jure civili, olim ad præscriptionem triennem rerum mobilium, sicut et ad præscriptionem longi temporis rerum immobilium, sufficiat bona fides ab initio habita, l. un. c. *de Usucapion. transformand.* Atque idcirco diutina possessio bona fide per defunctum cœpta, prosit ejus hæredi, non obstante quod hæres ille sciat rem esse alienam, cit. l. un. et §. *Diutina*. Instit. *de Usucapion.* Quod ipsum etiam procedit in præscriptione longissimi temporis, triginta scilicet vel quadraginta annorum, l. *Si quis emptiois*. §. *Quod si quis*. c. *de Præscript. triginta vel quadraginta annor.* eo addito, ut si præscriptor malam fidem habuerit ab initio, præscriptione longissimi temporis acquiratur ipsi sola refinendi exceptio. Verum hujusmodi leges juris civilis, cum absque peccato mortali observari nequiverint, simulque fuerint nutritivæ peccati; eo quod homines præ desiderio præscribendi animaverint ad continuandam injustam rei alienæ possessionem; de facto amplius non procedunt, sed sunt per concilium generale, relatum cap. ult. h. t. correctæ, atque abrogatæ, ea addita ratione: « Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est. » Quod ipsum jam antea decreverat Alexander III. relatus in c. *Vigilanti*. 5. h. t. Et quidem, cum versemur in materia concernente salutem animarum, isthæc juris canonici dispositio in utroque foro, tam civili videlicet, quam ecclesiastico, est observanda, juxta ea quæ fusius dicta fuerunt superius in præmio libri I. *Decretalium*. §. 12. n. 217. 219. et seqq.

62. *Solvitur instantia ex cap. 1. h. t.* — Dices. In cap. 1. h. t. et can. *Placuit*. 16. q. 3. habetur, quod episcopus locum a se ad fidem conversum per triennium præscribat contra alium episcopum, qui interea eum non repetivit, seu tacuit; ergo etiam de jure canonico procedit præscriptio cum mala fide. Resp. neg. consequent. Quia episcopus locum convertens ad fidem catholicam, bonum opus operatur, ac neutiquam peccat, sicque non est in mala fide: quamvis lapsu triennii jus in dictum locum sibi competat, non vi solius præscriptionis (ad hanc enim non sufficeret triennium, quinimo requirentur quadraginta anni, c. *De quarta*. 4. et c. *Ad supra*. naque auctoritate sanctæ matris Eccle-

siæ, quæ ob favorem fidei catholicæ, atque ad excitandos episcoporum animos pro conversione infidelium, sic statuit. (ADNOTATIO XVIII.)

63. *Dubitans, num res sit sua, nec ne, an possit præscribere? Stante tali dubio, nequit inchoari præscriptio.* — Quæritur II. Utrum dubitans, num res sit sua, nec ne, censeatur habere bonam fidem, possitque præscribere? Resp. I. Si tale dubium adfuit ab initio, non censetur quis habere bonam fidem; adeoque eo stante nequit inchoari præscriptio. Ita Abbas cap. ult. n. 39. h. t.; Bartolus l. *Naturaliter*. §. *Quæro utrum superveniens*. ff. *de Usucapion.*; Covarruvias in reg. *Possessor.* part. II. §. 7. n. 3; Lessius lib. II. *de Justit. et Jur.* cap. vi. 10, allegans communem; et dixi egomet ipse in *Theolog. moral.* tract. VII. dist. 6. n. 11. Ratio est, quia dubitans an res sit sua, vel alterius, injuste agit eam sibi arrogando; cum non sit melior conditio sua quam alterius, qui eam rem prius possederat, sed e contra melior fuerit hujus, utpote possessoris conditio: ergo jam non censetur habere bonam fidem, qualis requiritur ad præscriptionem. Quod si vero res antea fuit sub nullius dominio, hoc ipso fit primo occupantis; sicque cessat ratio dubii.

64. *Solvitur instantia. Dubitans nam res sit sua, nec bonam, nec malam fidem habet.* — Dices. Qui dubitat, hoc ipso non scit rem esse alienam; ergo non habet malam fidem, et consequenter habet bonam fidem, cum quia potest præscriptio inchoari. Resp. neg. consequent. Quia, ut notat Glossa in l. I. §. *Intervenerit*. c. *de Acquirend. possess.* et Glossa fin. II. ff. *Pro soluto*. et Covarruvias cit. n. 3. ignorans, seu dubitans, an res sit sua vel aliena, nec malam fidem habet; datur enim medium per abnegationem, seu suspensionem utriusque, qualem habet vere dubitans, arg. l. I. juncta Glossa §. *Velle*. ff. *de Tributor. action.* Atqui ad inchoandam præscriptionem jura positive requirunt bonam fidem; ut l. un. c. *de Usucapion. transformand.* ibi: « Hoc tantum observando, ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat: » cum similibus. Unde vere dubitans, an res sit sua vel aliena, hoc ipso nequit præscriptionem incipere, ex defectu bonæ fidei.

65. *Quod si dubium post præscriptionem bona fide cæptam superveniat, non interrumpit præscriptionem, etc.* — Resp. II. Quod si dubium post præscriptionem bona fide jam